

Tekoča hrana

- V 19. stoletju je bilo mesto zgrajeno po načrtu, v 20. letih prejšnjega stoletja je bilo uničeno in obnovljeno, dandanes pa v njem sijajo fasade »kristalnih dvorcev« transnacionalnih korporacij
- V Münchnu so pogosti najrazličnejši protesti, predvsem zato, ker tukaj potekajo letne varnostne konference zveze Nata

Tekst: Aleksander Sotov

in post

Fotografije: Shutterstock

»Nova« sinagoga (in judovski center)
je bila slovesno odprta 9. novembra
2006 na 68. obletnico Kristalne
noči. Stoji nasproti Mestnega
muzeja.

Nemci München v šali imenujejo »policijsko mesto, *Polizai-stadt*, saj to močno spominja na ime pokrajine, v katero to mesto spada – Freistaat Bayern. Bavarska je ena od treh nemških zveznih dežel, ki jih uradno štejejo za »države« in so poleg tega še »svobodne«.

Sarkazem glede imena policijska država ni povsem iz trte zvit: policist z ovčarko in policijsko vozilo z napisom Polizei sta prvo, kar mi je padlo v oči, ko sem prišel z avtobusne postaje. V bavarsko prestolnico sem pripotoval z avtobusom iz Bolzana na Južnem Tirolskem, s seboj pa sem vzel kolo, ki mi je takoj prišlo prav. Nemudoma sem bil deležen tudi opazke, da je vožnja po pločniku prepovedana. »Radfahren verboten!« je za menoj zakričala starka, da bi pritegnila pozornost policistov. Mahala je z rokami, dokler nisem obstal in zlezal s sedeža, potem pa mi je še enkrat zažugala s prstom in me podučila: »Ordnung muss sein!« *Ordnung* seveda pomeni red, München pa je paradoksalen prav v tem, da red tukaj je in ga hkrati ni. V 19. stoletju je bilo mesto zgrajeno po načrtu, v 20. letih prejšnjega stoletja je bilo uničeno in obnovljeno, dandanes pa v njem sijajo fasade »kristalnih dvorcev« transnacionalnih korporacij. Vse skupaj se zdi resda izviren, po drugi strani pa precej nor skupek arhitekturnih ponaredkov iz različnih obdobj.

Pred dvema stoletjema bi temu rekli drugače. Starinski Baedeker piše, da je mesto »kronološki sinopsis, vizualni vodnik po stilih in zgodovini arhitekture«. Kako tudi ne, bavarski kralj Ludvig I. (1784–1864) se je imel za pokrovitelja umetnosti in je svojo prestolnico videl kot starodavne Atene in Aleksandrijo ter Firence za časa Medičejcev. Na Ludwigstrasse je želel postaviti celo kopije antičnih templjev, »no, tako, da bi v njih lahko živeli!« Arhitekt Leo von Klenze mu je na to prošnjo odvrnil, »da grški junaki niso imeli apartmajev«.

Bavarska je danes največja nemška dežela, in to tako po ozemlju kot po gospodarskem obsegu; v polmilijskem središču Münchnu, ki je tudi njena prestolnica, so sedeži nemških industrijskih podjetij in zdaj tudi ameriških IT-gigantov. Napredne tehnologije, pomnožene s starim kapitalom, so zaslužne, da je mesto izobraževalni in zaposlitveni center za najboljše inženirje v Evropi. Ali je potemtakem kaj čudnega, da je München po življenjskih stroških prehitel Berlin? Velja tudi za najbolj

obetavno mesto v Nemčiji. A nikar se ne pustite preslepiti sijočim podobam »ordnunga«: med evropskimi mesti München že dolgo igra vlogo Jekylla in Hyda. Tega ne morem pojasniti, kaj šele dokazati, a kmalu po prihodu v München sem začutil težko, nemirno vzdušje; v iskanju razlage pa sem se odločil, da podrobneje raziščem njegovo zgodbo.

Vojne, masakri, anarhija

Samo pogledjmo si dvorano mestne knjižnice, ki jo krasi star globus, na katerem je namesto Francije v sovraštvu ustvarjena prebodena luknja z raztrganimi robovi. Ob tej podobi si je kaj lahko predstavljati, kako neizbežen je bil spopad velikih držav v prvi svetovni vojni. Nadaljnji dogodki pred stotimi leti po intenzivnosti spominjajo na zgodovino Rusije. Leta 1919 je v Münchnu potekala rdeča revolucija, ki je rodila Bavarsko sovjetsko republiko. Bavarski komunisti so sprejemali ukaze Vladimirja Iljiča Lenina, njihovi voditelji pa so bili Judje, ki so emigrirali iz Rusije. Na oblasti niso zdržali dolgo in med kratko, a krvavo državljansko vojno so jih premagale milice Freikorps, ki so jih za boj proti nemškim rdečim zbrali nemški monarhistični generali, ki so izgubili prvo svetovno vojno. V freikorpovskem obračunu bi moral umreti tudi Adolf Hitler, vojak Rdeče armade iz vojaškega sveta svojega bataljona. V tistih časih je bil še sovjetski človek, ki ne le, da je podpiral »bolševistično judovsko oblast« na Bavarskem, pač pa je k poslednjemu počitku pospremil celo Kurta Eisnerja, pesnika in prvega predsednika Bavarske socialistične republike, ki ga je umoril antisemit aristokrat grof Anton von Arco-Valley. Hitlerjeva biografija je polna skrivnosti, a ena stvar drži: leta 1919, ko bi moral postati žrtev monarhistov, je nekdanji desetnik – bodoči vodja nacistov – pristal na čelu lustracijske komisije lastnega bataljona, ki ga je pomagal »očistiti« od idejnih komunistov. Samo štiri leta pozneje se je zgodil »pivski puč« bavarske skrajne desnice, med katerim je Hitler le po naključju ušel smrti. Leta 1933 je vodja nacistične stranke prišel na oblast in v münchenski Feldherrnhalle, na mestu usmrtitve pučistov, najprej postavil pompozni spomenik. V München je prišel leta 1913 kot mlad umetnik brez denarja in zvez.

Politično nasilje v Münchnu se ni ustavilo niti po drugi svetovni vojni, med katero je bila uničena polovica mesta. Leta 1972 so palestinski teroristi na olimpijskih igrah v mestu povzročili masaker; istega leta so

Ustavimo se v Hofbräuhausu, najbolj znani pivnici v Münchnu. Babsi postrani pogleda prazno mizo ob steni. »Führertisch.« »Kaj? Oprosti, ne razumem.« »Tam je sedel ...,« pod svoj grbasti nos položi dva prsta in naredi še bolj strašljive oči kot običajno.

Napredne tehnologije, pomnožene s starim kapitalom, so zaslužne, da je polmilijonski München, prestolnica Bavarske, izobraževalni in zaposlitveni center za najboljše inženirje v Evropi.

V središču mesta na Marijinem trgu stoji mogočna mestna hiša – turisti se pred njo drenjajo trikrat na dan, ko zaigrajo zvonovi v stolpni uri.

borci RAF razstrelili tamkajšnjo policijsko postajo. Mimogrede, München je rojstni kraj vodje »frakcije Rdeče armade« Andreasa Baaderja, tu se je rodil in odraščal, tu je dobil prve izkušnje v spopadih s policijo. Zgodilo se je med študentskimi protesti leta 1962, ki se jih je udeležilo 40 tisoč demonstrantov in jih je oblast surovo zatrla. Te dogodke pogosto štejejo za uverturo v pariški »rdeči maj« leta 1968.

»Ustvarjamo delovna mesta!«

In kaj se dogaja danes? Če boste bavarsko prestolnico obiskali za novo leto ali med Oktoberfestom, boste zagotovo pričali takšnemu ali drugačnemu huliganstvu. Pivske steklenice s perona podzemne železnice letijo

pod vlake, v vagonih pa demonstrativno kadijo. Sicer vseprisotna policija v tem času nekam ponikne, kot da bi želela množici dati priložnost, da spusti paro. Kar se tiče države, je prisotna samo še v žvenketu mehanškega glasu: »Zuruck bleiben!«, Odmakni se od roba perona! Sprehajam se s prijateljico Babsi, ki je Tirolka, v družbi več fantov, Bavarcev in Tirolcev, med katerimi je večina inženirjev in programerjev. Namenjeni smo v trgovino, kjer seveda prodajajo tudi pivo. »Kaj želite?« me vpraša prodajalec. Odgovorim mu: »Slabo pivo.« Hotel sem seveda reči »cenejše«, a se nisem spomnil pravega izraza. »Nimamo slabih stvari,« prodajalec odgovori z naglasom, ki kaže, da tudi on ni domačin. Zdi se mi, da je užaljen zaradi moje nerodne zahteve. Jo je razumel kot posmehovanje?

V umetniški četrti stojijo
tri galerije, pinakoteke,
na fotografiji je
Pinakóteka Moderna.

Na koncu sem kupil »dobro pivo« in še nekaj za pod zob. Postopali smo pri vhodu, nakar je eden od mladeničev ježno vrgel ostanke hrane kar pred trgovino. »Zakaj si to naredil?« ga vprašam. »Ustvarjam delovna mesta!« je odgovoril in se cinično zasmejal.

V Münchnu so pogosti najrazličnejši protesti, predvsem zato, ker tukaj potekajo letne varnostne konference zveze Nata. Na eni od teh procesij sem se po zaslugi prijateljev enkrat znašel tudi sam. V prvi vrsti hodijo fantje s kapucami in obrazi, skritimi pod več plastmi oblačil, ki besno tolčejo po kartonskih škatlah. Zložene so druga v drugo, da jih uporabljajo kot bojne bobne in jih ščitijo pred pendreki. Usklajenost njihovih dejanj govori o bogatih izkušnjah. Policija blokira cesto z oklepnikom, uporabljajo vodne topove, ki so postavljeni v križiščih. Nekateri demonstranti začnejo bežati, nastane stampedo.

Močne blondinke v čisto novih policijskih uniformah iz množice grabijo naključne ljudi in jim tesno zvežejo roke z najlonsko vezico, s kakršnimi denimo vodovodarji montirajo cevi. Nekateri končajo v policijskem avtobusu, večina pa preprosto tava od hiše do hiše in si poskuša osvoboditi roke. Nizko nad našimi glavami brni policijski helikopter, visoko nad njim pa lebdi modrina neba, ki jo komaj prekrivajo nežni oblaki. Zdi se, kot bi spomladansko sonce govorilo o bližini sreče, in človeka, naključnega opazovalca, nenadoma dejansko obidejo občutki sreče: glavo si želiš dvigniti še višje. Prebijam se skozi množico, moja oblačila so umazana. V ozkem pasu, ki ločuje Leopoldstrasse od Altstadt, je policija ravnokar končala postavljanje ograje; zdaj varuhi reda in miru opazujejo tok pešcev, kakor da so ribiči, ki merijo ulov. Na srečo ne ustrezam njihovim protokolom, zato me pustijo pri miru.

Olimpijski park skoraj
ne daje slutiti, da je
bil »zgrajen« že za
olimpijske igre 1972.

Mariahilfekirche, ki ji lokalci pravijo Aukirche, je vitka opečnata stavba v psevdogotskem slogu. Stoji obkrožena z neizrazitimi petnadstropnimi stavbami, ki so na srečo na spoštljivi razdalji od nje.

Oktoberfest

Zima v Münchnu je snežna in hladna, pomlad hitro mine in se brez velikega obžalovanja umakne vroči sezoni. Že maja se začnejo pikniki v Angleškem parku s pitjem piva na travniku in deskarji na reki Eisbach, burnem pritoku Isarja, v samem središču mesta. Voda je ledena, a Nemci lezejo vanjo, da bi zajahali val, sam pa sem rad občudoval blondinke, oblečene v neopren. To je neverjetno in nenavadno in je mogoče le v Münchnu!

Jeseni oktobra tukaj poteka slaven festival piva. Münchenčani ga imenujejo »Wiesn« po ogromni puščavi, poimenovani po ženi kralja Ludvika I. Terezijin travnik. In kaj o Oktoberfestu pravijo moji prijatelji? Marjanini starši so imeli na razvpitem travniku celo svoj šotor, ona pa tja ni hodila, saj se tam »polivajo s pivom, bruhajo in ščijejo drug na drugega«. Svojo odsotnost na festivalu je opravičila tudi z majhnim oprsjem. »Ne razumeš – potrebuješ velike prsi, da nanje nasloniš pladenj s pivom.« Babsi na stvari gleda drugače. Po njeno je smisel Oktoberfesta, da lahko Italijani spoznajo Nemke. V Münchnu pristajajo celi vlaki, s katerimi v bavarsko prestolnico prihajajo »ragazzi«. Majhni moški hodijo po mestu in sanjajo o visokih in prsatih dekletih. Kot dokaz je Babsi pokazala na majhnega tipa z gosto črno brado ter dvakrat višjo rdečelaso valkiro, ki sta postopala po parkirišču. »Ugani, kje sta se spoznala?« me je vprašala Babsi. »Na Oktoberfestu,« izstrelim kot iz topa. »Poglej, ukrasti poskuša avto!« zavpije Babsi. »Odprite okno!« zahteva in v usta vtakne dva prsta ter oglušujoče zažvižga. Fant se prestraši in izpusti avtomobilske ključe, rdečelaska pa zamahne z roko in zavpije: »Alles gut.«

Mesto v bližini samostana

Subtilni šarm bavarskega meščanstva uteleša Isabelstrasse, urejena ulica z brezobličnimi hišami, od katerih ena pripada Marianinim staršem (pravil sem ji »Marjana«). Gre za inteligenten par, teto z očali in njenega zunajzakonskega partnerja z brki. Ko sem ga srečal prvič, se je pritožil nad enim od najemnikov in ga označil za »socialnega idiota«, ker na stopnišču ni ugašal luči. Običajno Marjana nosi krilo tik nad koleno, rjave usnjene

škornje in ujemajoče se hlačne nogavice. V Marjaninem stanovanju, ki si ga deli z vedno odsotno sestro, je čutiti sladkasti vonj sadnega šampona in gnile zelenjave. Prepričuje me, da je to znak čistoče, kot vonj po kravjih iztrebkih v indijskih vaseh, s katerimi verni Indijci čistijo tla v svojih domovih. Marjana smeti odlaga v raznobarne škatle, rjavo vrečko z biološkimi odpadki pa odnese le enkrat na teden – od tod smrad.

Marjana ni preveč navdušena nad menoj, si pa zelo želi, da bi se vpisala na doktorski študij na univerzi Berkeley, ki jo navdaja s takim strahospoštovanjem, da lahko njeno ime samo šepeta. Hoče, da ji napišem vlogo za stipendijo, ker sem itak »lenuh, ki nima kaj početi«.

»Veš, imam opravke!« »Kakšne le?« »Danes bom šel v knjižnico.« »Odlično, in tam boš napisal, kar sem te prosila.« V knjižnici sem našel redke knjige o indologiji, peterburški telefonski imenik za leto 1914 in članek, v katerem neki norec ime »München« povezuje z baskovsko besedo »muno«, kar pomeni hrib.

V Münchnu ni hribov, je pa na mestnem grbu upodobljen mlad menih. München v resnici pomeni »mesto v bližini samostana«. Paulaner, znano

Zima v Münchnu je snežna in hladna, pomlad hitro mine in se brez velikega obžalovanja umakne vroči sezoni. Že maja se začnejo pikniki v Angleškem parku s pitjem piva na travniku in deskarji na reki Eisbach, burnem pritoku Isarja, v samem središču mesta.

V Münchnu ni hribov, je pa na mestnem grbu upodobljen mlad menih. München v resnici pomeni »mesto v bližini samostana«. Paulaner, znano lokalno pivo, so nekoč varili prav menihi.

lokalno pivo, so nekoč varili prav menihi. Pivo je tekoči kruh in menihi so verjeli, da *Liquida non frangunt ieunum* – »tekoča hrana ne prekrši posta«.

Mariahilfekirche, ki ji lokalci pravijo Aukirche, je vitka opečnata stavba v psevdogotskem slogu. Cerkev je bila zgrajena pod Ludvikom I., uničena med vojno in »na grobo« obnovljena v petdesetih letih prejšnjega stoletja. Stoji obkrožena z neizrazitimi petnadstropnimi stavbami, ki so na srečo na spoštljivi razdalji od nje. Ni neobičajno, da živiš blizu cerkve in nikoli ne zaideš vanjo.

Živimo na osrednjem trgu območja, imenovanega Au, ki je zelo udobno za življenje in ga od reke Isar loči le kratek sprehod. Kako podobna so si vsa evropska mesta – tudi tu ob sobotah na trgu deluje tržnica, na njej pa prodajajo krompir več sort, od katerih ima vsaka svoje ime. Tukaj je tudi enoinpolsobno stanovanje v lasti rentnika, ki je šel pozimi v Maroko

kadit travo, vsem prijateljem pa je povedal, da bo tam študiral glasbo *gnawa*. Doma je pustil gramofon s ploščami s tehno glasbo različnih stopenj jakosti. V njegovo stanovanje, v katerem sedaj živi Babsi, sem pozneje prinesel dunajski stol, ki sva ga našla ob tiri severne pariške postaje.

Führertisch

V Münchnu dolgo ni bilo visokih gradenj – prepoved so kršili v šestdesetih letih prejšnjega stoletja z gradnjo stanovanjskega območja ob Theresienwiese, nato pa še s škandalozno gradnjo nebotičnika Hochhaus Uptown v letih od 2001 do 2004. Ogorčeni državljani so zahtevali izvedbo referenduma, na podlagi katerega je bila gradnja stolpnic zakonsko prepovedana, čeprav le za leto dni.

Rad bi najel stanovanje, zato sem se znašel v majhni garsonjeri z ogromnim oknom od stene do stene. Visoka brutalna hiša je idealno mesto za delavnico abstraktnega umetnika. Lastnik je sključen star profesor z dvema dr. pred priimkom. »Gospod profesor, smem vprašati, iz katerih znanosti ste doktorirali?« »Sem doktor zgodovine in medicine. Študiral sem zgodovino, in ko sem potreboval denar, sem postal ginekolog. Kaj pa delate vi, mladenič?« »Sem umetnik.« »Potem pa vam želim veliko sreče!«

Ustavimo se v Hofbräuhausu, najbolj znani pivnici v Münchnu. Babsi postrani pogleda prazno mizo ob steni. »Führertisch.« »Kaj? Oprosti, ne razumem.« »Tam je sedel ...,« pod svoj grbasti nos položi dva prsta in naredi še bolj strašljive oči kot običajno. Iz litrskega vrčka odpijem velik požirek piva, zazdi se mi, kot da bi pihalni orkester nenadoma zaigral močan akord, obiskovalci pa hrupno zažvenketajo z vrčki. Nasproti sedeči upokojenec me neodbravajoče pogleda in mi reče: »Langsam, Junge«. »Wie bitte?« »Piti je treba počasi,« pojasni. »Naredi velik požirek, nato malo počakaj, reci *Prost* in nato pij dalje s svojo noro *Freundin*«. Dovolj sem imel vsega – zaželel sem si stran, v gore!

V Münchnu dolgo ni bilo visokih gradenj – prepoved so kršili v šestdesetih letih prejšnjega stoletja z gradnjo stanovanjskega območja ob Theresienwiese, nato pa še s škandalozno gradnjo nebotičnika Hochhaus Uptown v letih od 2001 do 2004.

